

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DOÏARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

ELS SOLDATS DEL TRABALL

—Diu que ara 'ns l' apujarán una mica.
—¿El jornal?...
—¡El pa!

(Dibnuix de J. Pinós)

CRONICA

Si he tardat més de lo que devia á tributar l'última despedida al actor Teodoro Bonaplata, no ha sigut certament per descuyt ni per desconsideració. Imposárenme l'aplastament necessitats de confecció del periódich: el número primer del any, que per son caràcter especial degué entrar en màquina avants de que ocorregués la sopçada mort del volgut artista; el de la setmana passada en el que m'escassejà l'espai... Un fa lo que pot; no lo que voldria...

Afortunadament may es tart pera pagar un deute, y 'l pagarém avuy tant més gustosos en quant veyém que una part de la premsa que també 'l tenia contret l'ha deixat en l'ayre.

Ens referím, com ja ho haurán endavinat, á la premsa dels companys de causa, que poca cosa ó res han dit del artista, ab tot y que 'l *Teatro catalá*, en una época en que 'ls primers actors escassejavan, rebé vida y alcanzá relleu gracias al talent de 'n Bonaplata. No es aquesta la única vegada en que 'ls agabelladors del amor á Catalunya sufren semblants olvits. L'afició als tráfechs polítichs els torna descuydats en lo referent al art, la literatura y otras manifestacions potser las més vitals é indubtablement las més nobles del renaixement de Catalunya.

L'escriptor y l'artista que no son de la seva clíca, ja está ben llest. Com si no existís... Se mor', com ha mort en Bonaplata, y res tampoch: com si may hagués existit.

Coneguí á n' en Teodoro Bonaplata als principis de la seva carrera, per allá 'ls anys 66 ó 67. Pera dedicarse al teatro que constituíia la seva gran passió, abandoná 'ls compassos y 'l tira líneas ab no poca contrarietat del seu principal que 'l estimava com un delineant de primera. ¿Pero qui es capás d'enfrenar un' afició jovenil? Igual feya en Conrat Colomer, per aquells días mateixos, penjant á la figura l' uniforme de alumne de l' Escola d' Enginyers, pera ferse cómic... Y tants y tants que 'n podria citar, molts dels quals moriren joves, y altres que no arribaren, desvanesquentse 'ls seus somnis y la seva figura en l' obscuritat xucladora de las impotencias. Un dels que moriren joves y que per cert valia molt era en Ricart Figuerola, alumne que havia sigut del Conservatori de Madrid. En Bonaplata 's contava entre 'ls seus millors amichs y sincers admiradors.

Bé 's recordarà d' ell l' amich Picó y Campamar que l' any 69 li estrená en el teatro Principal son primer drama *Cor de roure*, com me 'n recordo jo, igual que de 'n Bonaplata, per haverme estrenat en el mateix teatro y per aquells días mateixos, un drama caballeresch titulat *Miracle!* el qual s'ha perdut, puig vaig vendreme'l al actor y empresari Rafelet Ribas, sense quedarme'n copia.

En Rafelet Ribas era l' ánima de tota aquella colla de actors joves, possehits de las alegrías y des preocupacions de la Bohemia. Ell era qui 'ls contractava y 'ls feya treballar, donantlos á conéixer al públich, ara en aquest, ara en aquell teatro de la capital, quan no 'ls portava á fora á fer algún *bolo*. Esperit d' empresa no n' hi faltava á n' en Rafelet, fins que per haver amidat malament las sevas foras, aná á estrellarse alguns anys més tart á la Plasa de Catalunya, ab la construcció del local qu' es avuy *Eldorado*, y que 's titulá en un principi *Teatro*

Ribas. Fill era de 'n Rafelet y 'l batejà ab el seu apellido; pero aquest fill li costá la ruina.

Desde sos primers temps se distingí en Bonaplata per sas facultats que 'l feyan sobresortir entre 'ls seus camaradas. Tenia un cap gros sobre un cos aixaparrat; pero un cap dotat de un rostre ample, obert y sumament plástich y expressiu. Era, per altra part un verdader diable en l' art de las imitacions. No hi havia actor de mérit, á qui ell no sapigués escarnir de una manera assombrosa. Aixó en las reunions de companys, en la tertulia del café, á l' hora de las expansions. Lo qu' es en las taulas, may. En las taulas treballava sempre ab serietat y conciencia, lluintse de una manera especial en obras com *La muerte civil*, *Los dos sargentos franceses*, *Otelo* y otras que havia vist representar á n' en Rossi, á n' en Salvini, á n' en Mayeroni y demés actors italians, qu' excitavan llavoras l' admiració dels intel·ligents y dels progressius, com avuy l' excitavan la Duse, la Vitaliani y en Zacconi.

En Bonaplata s' embadalia davant de aquell art potent y vibrant y procurava apropiarse'l. Algunas de las obras que aquells actors representavan, ell mateix se las traduhí, pera tenirlas sempre de repertori.

Era ja un primer actor fet y complet, que contava las representacions per éxit, quan fou contractat per América. En las repúblicas meridionals de aquell continent y de una manera especial en el Brasil permanesqué un llarch número d' anys, veientse per tot arreu molt considerat y aplaudit.

Y un día, á l' hora menos pensada, torná á Barcelona.

Aquí trobá vacant el lloch que havia deixat en el *Teatro catalá* l' inolvidable García Parrenyo. ¡Y que no li vingué poch bé á n' en Frederich Soler l' arribada de 'n Bonaplata! ¡Ni que li hagués caygut del Cell!

Durant alguns anys (escrich de memoria y no puch precisar las fetxas) signé 'l primer actor dramátich de nostre teatro regional, estrenant algunas de las obras més aplaudidas de 'n Serafí Pitarrá. El públich l' idolatrava. Estava en el plé de sas facultats, y feya valer la forsa expressiva de son rostre, de la seva mímica, la noblesa de las sevas actituds, y la intencionada accentuació del frasseig. No era un actor de raig com en Pere Riutort, que declamava de memoria, ab els ulls mitj aducats pera no distreures y adornant els versos ab cadencias al estil de 'n Calvo. En Bonaplata 's mantenía fidel á l' escola de 'n Rossi: posava en la interpretació dels tipos tota la seva ánima, y si un sol defecte tenia, un defecte incurable, era la falta de memoria que 'l obligava á agafarse sempre á la ven del apuntador. Pero just es confessar que sabia sortirse bé de aquella gran dificultat, fent gala de son talent y de la seva potencia.

Alguns anys després, se 'n torná á América.

Y allí permanesqué, olvidat de tothom, per no donar á ningú, ni á la familia que havia deixat aquí, noticias sevas.

—¿Qué sab del seu papá?—vaig preguntar á la seva filla l' eminent cantant Carme Bonaplata, una de las vegadas que treballá en el Liceo.

—Res enterament—me respongué—y creguí que ja 'ns comensa á tenir inquiet. Li hem escrit varias cartas, sense obtenir resposta.

Per la meva part ja casi renunciava á tornar-lo á veure, quan un día, deu fer cosa de un any y mitj,

dos anys á lo més, vaig tenir notícies del seu retorn.

Al veure'l y extréner la seva má, 'm produhí una impressió trista. Era 'l mateix Teodoro Bonaplata; pero envellit, terriblement envellit. Amable, carinyós, expansiu com sempre, se dibuixava en la seva boca un rictus extrany, com de carátula. ¡Oh, temps malehit, quins estragos produheixes! Y peles pobres actors, que han de fer art ab la seva persona, qué n' est de cruel y de inclement!

Encare en Bonaplata va fer una campanya en el *Circo barcelonés*, alternant ab un altre primer actor... Posteriorment va comensarne un' altra á Novetats, ahont ja no figurava com á primer...

La lluyta per la vida, quan la vida se 'n va ¡qué n' ha de ser de desesperadal... ¡Els gloriosos recorts dels bons temps convertits en glops de fel, qué n' han de ser de amargants!...

Pels actors hauria de haverhi un privilegi: els actors haurian de ser eternament joves!

P. DEL O.

GESTACIÓ

El camp es llis:
rasca la crosta
y á sots del seu trespol
trobarás el grill que 's torsa,
constrenyit per no poder
foradarla y sortí fora.
L' alé calent,
la terra mo'la
lográrenla facondar

y el grá de blat al ser l' hora
doná pas al tendre grill
y á la arrel que furga en sota.
Com si 'l dolor
el domés, torsá'a,
y busca d' asaf d' allí
el punt débil de la crosta.
S' arramba al tronch d' un rostoll
quina pell fina, lliacosa
deixa infiltrar
son brí de goma
agermanat, inconscient
al tronch que un any há era mota
y un any há barriná en vá
fins que 'l cel mullá la crosta.

J. COSTA POMÉS

Els venedors ambulants

Agotat el tema de la rendició de Port-Arthur, fa uns quants días que á Barcelona no 's parla d' altra cosa que d' aquests ditxosos venedors.

«Els venedors ambulants están soliviantats... Els venedors ambulants volen ferne una de grossa... Els venedors ambulants s' han reunit... Els venedors ambulants projectan una gran manifestació...»

Y venedors ambulants per aquí, venedors ambulants per allá, no sembla sino que la felicitat y 'l porvenir de Barcelona dependeixin pura y exclusivament de l' actiut dels apreciables venedors y del fallo que al seu litigi donguin las autoritats locals.

Y bé, ¿qué hi ha d' aquest assumpto? ¿Qué han fet aquests senyors pera cautivar de tal manera la pública atenció?

Confesso que jo, com segurament deu succehir á

VISITA DIARIA

—De parte del señor Corominas, á ver cómo sigue su excelencia.
—Dígame que medio higo, medio racimo, y que tenga la bondad de continuar aguantándome la... vara.

EL DRAMA DE SANT VICENS DELS HORTS.

El lloch de la desgracia

HOSTAL DE LA TRAVESSIA

situat a poca distancia del poble, en l' encreuament de las carreteras que de Barcelona van a Madrid y a Valencia.

molts dels que ab més calor ne parlan a tot' hora, sentia discutir y remenar aquesta qüestió y en realitat no sabia de lo que 's tractava.

Per fortuna un municipal que, amansit per un que altre cigarret, me favoreix de tant en tant ab las sevas confidencias, va tenir la bondat de posarme al corrent de la cosa.

—¿Sabe usted—va dirme—lo que hay en el fondo de todo eso? Miseria. Los negocios marchan malament y, apretados por la necesidad, los unos dan la culpa a los otros y los otros cargan el mort a los unos.

—Pero aquests *otros* y aquests *unos*, ¿qui son?

—En dos palabras lo verá usted claro. La chent de los mercados no vende, y en vista de esto ¿qué hace? Va al Ayuntamiento y se descuelga con el soplo de que la causa de que ellos la bailen magria es triba en la competencia que les hacen los vendedores ambulantes.

—Ja entench. Y l' Ajuntament, per complaure'ls, tren als ambulants del mapa...

—Casi casi. Les pone tales cortapisas y dificultades, que los pobres han acabado por sublevarse y han dicho a los reichidos: O nos devuelven ustedes la autonomia que siempre hemos disfrutado ó aqui va a haber una hecatombe.

—¡Diable! ¿Aixís estém?

—Verá usted, eso de hecatombe tal vez lo dirán ellos para meter miedo; pero de que los ánims están muy excitados, no le quepa a usted duda ninguna.

—¿Y qui té rahó per vosté?

—Nadie y todos. Si no hubiese crisis, vendería la chent de los mercados, venderían los ambulantes y vendería todo el mundo; pero como la miseria nos empayta, las víctimas pierden la chaveta, y en vez de buscar la causa allí donde realmente está, se disputan entre sí y se tiran los plats a la cabeza, con lo cual no hacen más que romper plats... y dejar la cuestión sin resolver y más enmarañada cada día.

No sé si la explicació del honrat Xanxes els resultarà a vostés prou clara; a mi 'm sembla que sí.

Casa sin harina, todo es mohina, diuhen els réprobos castellans, y opino qu' en la present ocasió, per castellá que sigui, els vé el tal adagi als venedors, que ni fet d' encárrech.

Alló que va dirme el municipal de qu' en aquest assumpto ningú y tothom té rahó, es el verdader evangeli. La gent dels mercats no ven, y en us del seu dret, acudeix al Ajuntament y li demana que la defensi. Els ambulants, gravement lesionats per las trabas que 'l Municipi els imposa, se declaran en rebeldía y en us també del seu dret, se disposan a lluytar contra aquestas trabas... ¿Qué hi ha en tot aixó d' extraordinari?

Faltats d' *harina*, la *mohina* es una conseqüència lógica de la situació. Ni deu extranyarnos que 'ls venedors dels mercats se lamentin, ni pot sorprendrens que 'ls ambulants posin el crit al cel.

El que opino que *la ha metido* y que volguent arreglar el conflicte l' ha agravat d' una manera notable, es el digníssim Municipi.

Desde luego s' adverteix per part d' ell una hostilitat envers els modestos venedors ambulants, que no 'm sembla massa justificada. ¿Per qué callarho? Sisquera pera evitar que 'l públic se lliensi a fer comparacions, sempre odiosas, havia d' haver procurat mantenirse en una actitud rigurosament neutral.

En efecte; ¿cóm s' atreveixen els senyors regidors a molestar y oprimir als ambulants, tenint en la propia Casa Gran tan bell surtit d' ambulancias?

Aquestas Comissions, diariament discutidas y bescantadas, ¿qué son sinó grupos d' ambulants sense asiento ni colocació fixa?

Aquesta vara d' alcalde, avuy en mans de 'n Pau, demá en mans de 'n Pere, l' altre dia en mans de 'n Berenguera, ¿deixa de ser també un trasto ambulante, més que símbol de l' autoritat, objecte de broma y xacota?

Quan nó per rahóns d' equitat, per esperit de cos, els regidors s' havian d' haver posat al costat dels ambulants ó al menos en actitud benévola, en lloch d' anar a amohinarlos ab reglaments y disposicions absurdas que 'ls mateixos que las han dictada no deuen saber cóm arreglar-se ho pera ferlas cumplir.

Un tant diari d' impost... Una xapa al pit de cada venedor... Prohibició de situarse a menos de doscents metros dels mercats...

¿Perqué no exigeixen també que 'ls venedors van jin perfectament afeytats y las venedoras ab

UN HOME ENTERRAT EN VIDA

A la boca del pou

Traballs pera 'l salvament del jove Mitjans, en els quals s' emplearen 72 horas d' inútils tentativas.

(Fotografias de LA ESQUELLA)

«una falda de percal planchá
y unos zapatos nuevos de charol?»

Per mí, tal com s' ha plantejat la
qüestió, els ambulants, lluny d' enfa-
darse, han de pendre per divisa aque-
llas famosas paraulas de Cristo:

—¡Surge et ambulat!

Que traduhidas ab certa llibertat y
á l' altura dels usos corrents, volen
venir á dir:

¡Surgeu, ambulants!

O, lo qu' es igual: Conquisteu, de
la manera que poguen, la benevolen-
cia d' uns quants regidors influents,
y no tinguen por de res: la victoria
será vostra.

A. MARCH

HONORAT MITJANS Y OLLER

(Aquest retrato, fet quan
tenia deu anys, es l' únich
que d' ell existeix.)

que ab el violon desafina
y vol solfejd á sa dona
per qualsevol tonteria.
Ella (que 's veu clar y net
que ipobra! bombo tregina,
perque 'l de baix li fa dur
segons malas veus critican)
per costellas y ví bó
sempre á n' en Do mou musica.

Y uns cops perque no hi ha un clau
y ell dú solfas á l' hermillá,
y altres cops perque solfeja
sa muller á las vehinas:
Si la Si-la fa mi-do,
ó si re fa al sol la Mi-la;
no hi ha en aquell matrimoni
un sol moment d' armonia.

J. OLIVERAS P.

Matrimoni filarmónich

En el pis de sota 'l meu
allá á la Portaferrissa,
hi vivia un matrimoni
qu' era un agregat de ximplés.

Alló era un concert etern
perque 'l marit pretenia
portar la batuta, y ella
fernhí dur dugas volia.

¡Ja eran nascuts y pastats
l' un per l' altre en Do y la Mila!
Ell es un trompa, un tabal,

AL PEU DE LA LLETRA

Donya María está fent tractes ab una xicoteta que
desitja entrar á casa seva de criada.

—¿D' abónt din qu' es vosté?

—De Collbató; allá ¿sab? á la vora de Montserrat.

—¿No ha servit may encare?

—No, senyora.

—Aixís digni que no deu saber fer res.

—Me sembla que no; pero ensenyantm'ho y po-
sant'hi jo 'ls cinch sentits, molt será que no 'n surti.

Ab tot y que la perspectiva no es gayre agradable,

donya María s' inclina á péndrela. La noya té un aspecte molt modest, y per lo que corre avuy—pensa ella—pot ser val més ficarse á casa una bestiola sense domesticar, que no una *menegilda* veterana, clienta de tots els balls y amiga de tots els soldats de la guarnició.

—¿Cóm ha dit que 's deya?

—Pepa.

—Donchs bueno, me la quedo, pero ab las condicions següents: per ara no li senyalaré mesada; jo la vestiré, la ensenyaré, la posaré al corrent de tot, y si dintre d' algún temps veig que fa per mí, llavoras tractaré. ¿Li acomoda?

—Sí, senyora.

Y desd' aquell moment, la Pepa's queda á la casa. Com ja pot suposarse, durant el primer día la pobra xicota no fa més que disbarats.

Si toca un plat, el trenca; si agafa un' olla, la volca; si aixuga un vas, se li escapa dels dits...

Pero donya María s' ho pren tot molt bonament. ¿Qué se 'n pot esperar d' una inexperta pageseta que may s' ha mogut del poble, ni ha fet en ell altra cosa que anar del camp á la vinya y de la vinya al camp?.. Doném temps al temps y deixém que la mossa s' espavili. Sota una crosta ruda y salvatge, devegadas s' hi amaga un cor excelent y una inteligencia superior. Poch á poch se va lluny...

Una volta han sopat y tenen ja arreglada la cuyna, donya María acompanya á la criadeta al seu quarto.

—¿Veú? Vosté dormirà aquí. ¿Que acostuma á despertar-se aviat?

—Devegadas...

—No hi fa res: els primers días, fins que vosté haji agafat els hàbits de la casa, ja la cridaré jo. Aquí hi ha un timbre, y desde 'l meu quarto la despertaré. ¿Ho té entés?

—No passi cuydado.

—Bona nit y bon' hora. No 's descuydi d' apagar el llum y dormi de gust.

L' endemá, á l' hora acostumada, donya María obra 'ls ulls, treu el bras del llit y apreta 'l botó del trucador eléctric del quarto de la minyona.

Passan cinch minuts, deu, un quart, y no sent res. Comprenent que la Pepa no s' ha despertat torna á tocar, y el mateix silenci.

Deixa transcorre alguns minuts pera no atolon-drarla ab las sevas impacencias, fins que, extranya-

da de la quietut qu' en el pis s' observa, s' aixeca apressuradament, se tira qualsevol cosa al demunt y se 'n va al quarto de la criada.

La xicota s' está tranquilament al llit, ben tapada, pero ab els ulls oberts com unas taronjas.

—¿Qué fa?—exclama donya María, ab la major admiració:—¿Qué no m' ha sentit?

—Sí, senyora. Ha fet sonar aixó tres vegadas.

—¿Per qué no 's lleva donchs?

—La esperava á vosté.

—¿A mí?.. ¿Per qué m' ha d' esperar?

—¡Ayay!.. Per alló que ahir va dirme... ¿Ja no se'n recorda?

—¿Qué li vaig dir?

—¡Ves!.. Que vosté 'm vestiria.

MATÍAS BONAFÉ

DEL COR

Com si may t' hagués vist, mon cor restava tranquil, sens sofriments, y avuy, tot d' una, s' ha obert altra vegada la ferida que tú, ab ton procedir, vares causarli. T' havia ja oblidat la meua pensa; t' havia perdonat mon cor benigne, y sols, de lluny en lluny, ma pau calmosa venfan á torbar las recordansas d' aquells temps, benhaurats, plens de ventura. Tornava, en lo gran cel de 'ls meus bells somnis, l' aubada á clarejar, dolça y florida, de nova y somrienta Primavera. Mes... ¡ay! que quan mes bellament somniava gaudir el goig inmens qu' esdevenia, mos ulls, ¡avans ceguessin!, concirosos contemplante han gosat altra vegada. Y, al véuret, el meu cor, batent ab furia, m' ha dit que, com avans, per tú vivia; que alena sols per tú y que tú ets la dona que anyoro y d' obtenir no te esperansa.

Hermosa flor de lliri que omplenas, en altres temps mes dolços y felissos, mon cor de sentiments, mon cap de somnis, ma vida de poéticas dolcesas; avuy, quan ens hem vist, ¿perqué ta boca somrient no m' ha dit, ab mut llenguatje qu' encare sols per mí vas per la terra?..

GACETILLAS D' ACTUALITAT

“El Sr. Lluch se ha agravado en su dolencia.”

“El Sr. Lluch se ha levantado un poco.”

“El Sr. Lluch se dispone á posesionarse otra vez de la alcaldía.”

(Se continuará)

PANORAMAS BARCELONINS

La plassa de la Universitat, de nit.

Tú ets la verge, ma mussa, per qui canto;
per tú vull possehir 'l llorer de gloria;
perqué, donchs, no 't consolàs sent mestressa
d' un cor que, ja cansat de sofrir massa,
per tú tan sols sent goig y afany de viure?...

FAUST CASALS Y BOVÀ

LLIBRES

INTIMIDADES DE UN MÉDICO por ANTONIO FRANQUESA Y SIVILLA.—La primera impressió que produheix aquest llibre es la de que l' autor que l' ha escrit y publicat es un home sincer y un bon observador de sí mateix. Y aquesta impressió s' vá acentuant á mida que s' avensa en la lectura. Cada quadro, cada narració, cada article es una verdadera intimitat viscuda y sentida. L' autor, com qui no fá res, se va retratant, mostrantnos el seu cor, tot altruhisme y 'l seu cervell, niu de pensaments equilibrat.

Ni la imaginació, ni la fantasia que son las dos alas de certs poetas aficionats á enlayrarse sense altre objecte que donar satisfacció al gust de volar, procurant excitar l' admiració dels que 'ls contemplan, mouhen un sol moment la ploma del autor de *Intimidades de un médico*. Y no obstant, la poesia de la vida qu' es la millor, la més sana y casti sempre la més penetrant se transparenta en l' amor que sent per la seva filleta y en la estimació que li inspira 'l pròxim. Tot metje que vulgui honrar la seva professió ha de ser com el altruhista.

La major part dels treballs del Sr. Franquesa están escrits en forma dialogada; son controversias de idees, pensaments, opinions y punts de vista, y en ells dona un gran valor als arguments propis, sense per aixó rebaixar la forsa dels contraris.

Per sa reclusió, per sos ideals avensats, per la fermesa ab que sustenta sas opinions, sense retrocedir davant de certa convencionalismes que, segons qui, 'ls hi dona 'l

cómodo carácter de conveniencias sociales, aixís com també per la claretat de son estil, se revela 'l Sr. Franquesa un aprofitat deixeble de 'n Pí y Margall. No en vá l' ha tingut per mestre.

Un detall: el Sr. Franquesa es metje y defensa sincerament l' intrusisme com una avançada de la llibertat professional.

El llibre queda clos ab un judici crítich molt laudatori y honorós per l' autor, á la vegada que merescudíssim autorisat ab la firma del Doctor Rodríguez Mendez, il·lustre rector de la Universitat de Barcelona.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

.. *La Teoría práctica del tejido al alcance de todo el que sepa tejer*, por Francisco de P. Juanico y Coll.—Traducida del catalán por Juan Pallarés, tejedor.—Es una producció de carácter técnico industrial y que cumpleix lo que 's proposa: fer entendre la teoria dels teixits á qui s' haja exercitat en el maneig del teler. Es á dir: posar en camí de ser bons teòrics als simples teixidors.

.. *Elementos de Geografía* por D. Baldomero Cavalier, profesor normal.—Forma un quadern de pocas páginas en el que está condensada aquesta assignatura.

.. *Hojas de la vida de Santiago Rusiñol*.—Traducción del catalán por E. L. Chavarri.—La versió castellana es esmeradíssima y feta ab singular carinyo. Forma part l' obra de la elegant Biblioteca Mignon.

RATA SABIA

TEATROS

PRINCIPAL

De segur que 'l Sr. Palencia encarregaría una obra als Srs. Cavestany y Fernández Shaw, com las modistas encarregan maniqués als cistellers, per' aguantar els trajes.

No es *La Regencia* altra cosa que un maniquí de vestuari, y un maniquí de vímet, mal conjoinat y sense forma humana.

Es molt sensible que volent fer ostentació de alguna riquesa indumentaria, ja que s'escullí la *Regencia* que governà la Fransa durant la menor edat de Lluís XV, no anessin a buscar fabricants més hàbils, coneixedors de l'època y capassos de combinar quan menos una *machine* que tingúes ganxo, y revelés algún ingeni.

Bé es veritat qu' en aquesta classe de produccions no tothom se las pot haver ab l'habilitós Sardou.

Res més hem de dir sobre una obra que careix en ab solut de sinceritat y que ademés té un gran defecte, 'l de semblar escrita ab such de llevar de cascall, que segons diu en fá dormir.

Tan sols afegirém que ha sigut posada ab certa esplendides, principalment en lo relatiu als trajos. De manera que 'l públich en lloch de aplaudir als autors, a qui hauria de cridar a l'escena, es al autor dels figuríns y al saastre.

LICEO

Diuenje en la funció de despedida de la incomparable Carelli, li tributá 'l públich una de aquellas demostracions d'entusiasme y de carinyo que fan época.

Ja no será agrahida la *fascinatrice* artista ab un públich que tals probas de justa admiració li ha prodigat, si no torna a Barcelona.

Pera la senmana próxima tenim tela tallada ab *Imaetri cantori di Norimberga*, de genial creació de Wagner que ahir a la nit havia d'estrenarse.

ROMEA

¡Bon negoci está fent l'empresa! Allunya al Igléssias de aquell escenari, y en cambi obra de bat a bat las portas als Teodoros Baró y als Fuentes filla. L'autor de *Els Vells* se retira y passen a reemplaçarlos 'ls autors de *El gran trapella* y de *Un toca-campanas*... dugas obras del género garrafal que ab el títul ja pagan. ¡Pobre Teatro catalá!

Ab la seva última producció (es a dir, seva: no pot nomenarse tal un mal arreglo del francés) s'esfora el senyor Fuentes fill en fer el graciós, y no ho arriba a conseguir. No hi ha res que fassi tanta pena com aquest afany de voler fer riure a la forsa.

Ignoro y no tinc tampoch interés en averiguar de quina obra es trata *Un toca campanas*; pero juraría que l'original ha d'estar mil vegadas millor que l'*desarreglo*: de no ser aixís, el Sr. Fuentes no hauria tingut medi hábil de *desarreglarlo*, perque es imposible qu' en cap teatro de Fransa l'haguessin representada.

Afortunadament, per aquest vespre está anunciat l'estreno de *La nit del amor* de n Santiago Rusiñol. Es, donchs, molt probable que aquesta nit ens traguém el mal gust del paladar.

CATALUNYA

La casita blanca es una sarsuela de costums baturras, lletra dels Srs. Thous y Cerdá; música del mestre Serrano. A Madrid vá tenir un gran éxit, y no es menos satisfactori 'l que ha alcanstat a Barcelona.

No es que l'assumpto ofereixi una gran novetat: els elements que 'l constitueixen abundan en reminiscencias, pero l'acció s' desarrolla bé, ab certa serietat que s'aparta algún tant de las obras del género xich, y ab abundancia de rasgos pintoreschs de genuí sabor popular. Alguns tipos com els que interpretan la Sra. Martí y 'l Sr. Juárez están pintats ab molta fermesa.

Qui se'n emporta la palma es el mestre Serrano, autor de la música. Totas las pessas son granadas, vibrants, plenas de color y sentiment, formant com una especie de condensació del geni líric aragonés.

L'obra representada ab molt carinyo ha servit pera 'l debut de un nou artista, que certament no careix de facultats. Tal es el barítono Sr. Robles, qui compartí ab la Srtas. Martí y Eudarte y ab els Srs. Juárez y Miró els aplausos de la concurrència.

CIRCO ESPAÑOL

No hi están pas acostumats els teatros del Paralelo a estrenar obras de la importancia de *La Máscara de oro*. El senyor Gomila al donar sas primicias dramáticas al

LAS CLASSES DIRECTORAS

EL CRIAT (apart):—¿Encare ab la mateixa... No sé cóm se torna aquest xicot... ¡Cap... senyora li havia durat tants días!...

PER SALVAR LAS SOLAPAS

—Vaja, ¿vosté no creu que 'l general Stoessel es un héroe?
—¡¡¡Sí, senyor!!!

modest escenari del Circo Español ha fet un hermós servey a la cultura de la barriada.

El drama de referència, sense carèixer de defectes, es sens dubte una de las millors produccions de tant distingit autor. L' assumpto, interessant a tot serho, 's planteja ab sobrietat, desarrollantse naturalment, sense gradacions sobtadas, y engalanat d' un diàlech sempre just y sempre literari. La nota de sentiment, qu'es la dominant, respón perfectament al desitj emocional del públich que no deixa de interessarse un sol instant pels convencionalismes ben entesos que son indispensables en el transcur de la obra.

El senyor Gomila ab *La Màscara de oro* ha donat novament probas de ser un escritor pulcre y un pensador delicat. Entenentho aixís, el públich no 's cansá de aplaudirlo durant la funció, dispensantli una entusiasta ovació al acabar.

Els actors ab tot y sa bona voluntat no arribaren de molt a la justesa necessaria, devent no obstant excluir al senyor Parreño, qui interpretá el tipo de protagonista ab bastant d' acert.

Divendres passat s' estrená el drama d' Ibsen *Romeroholm* traduït al catalá per D. Felip Cortiella. La obra esmentada no es de las més clares del famós y nebulós autor noruech. El cas té ademés poca miga y el procés d' aquellas ànimas carregadas de duptes y pressentiments no s' adapta gayre al temperament y al clima que tenim l'honor de disfrutar els pobladors llatins. Confessem per xó que un drama de Ibsen sempre es interessant y no es perdre may el temps delectarse en las extranyesas, molts cops trascendentals dels personatjes que 'ns descriu. Fins els personatjes més se 'n daria respo: en sempre a un pensament original. Végi: si no el tipo de *Ulric Brendel*, aquell que va en busca de ideals encare qu' hagin servit, si no es una valenta pinzellada que caracteriza al simbolista autor.

La obra, en resum, va agradar sense produhir entusiasmme. La traducció es cuidada, sense arribar a perfecta, y la execució va flaquejar en molts punts per part de tothom, vejantli no obstant en tots els actors ganas de cumplir com a bons. Entre ells cal mencionar especialment a la senyoreta Pahissa a qui s' ha d' agrahir el treball que fá en bé del art y al senyor Guitart que concentrá el tipo de protagonista ab notable acert.

GATADA DE JANER

—Sopar, y al llit. —No, senyora:
la indirecta no 'ns agrada.
¿Sab quin es el nostre plan?
Sopá... y cap a la teulada.

LAS ARTES

Dissapte passat estrena de *Fructidor*, un dels primers dramas de Ignasi Iglesias. La tal obra va estrenarse fa set anys en el Casino Andresense de Sant Andreu. Ab aquest desenterrament no 'ns diu res de nou l' autor de *Els Vells*; després dels èxits obtinguts ab obras recients no hi havia per qué exposarse a una relliscada que no ha sofert afortunadament perque en el drama hi batega constantment un gran alé de vida.

El drama té en realitat dos actes y no quatre com ha volgut suposar l' autor. El tercer no es més qu' un episodi ben descrit per cert, pero que no s' hi trobaria a faltar, y el quart no es sino una estrigassada del segón. En aquest y en el primer, donchs es ahont hi ha que buscar el drama, que hi es y ben interessant. En el segón sobre tot hi ha tochs de má mestra, escenas d' aquellas que sols l' Iglesias es capás d' escriure, plenas de tendresa y fonament sentidas, que tant el caracterisan.

En Jaume Borrás, no en Borrás a secas com l' anunciava ab certa despreocupació la empresa, no va estar a

l'altura de l'Iglesias (aquest sí que pot anar á secas) per més que feu tots els impossibles. Donat á exagerar el sentit de las frasses estigué descompost en moltes ocasions, allunyantse de la naturalitat que requereix la interpretació del personatge *Sebastiá*. Els demés actors ajudaren á formar un conjunt bastant recomanable.

SORPRESA

—¡Cóm!... ¿Encare quedan rusos, después de tot aixó de la Mandxuria?

SOMNI D' UNA NIT D' HIVERN

L'home somia que 's troba sol, en mitj del polo nord, y que té un fret tan tremendo, que 'ls ossos se 'l menjan... mort.

La decoració del tercer acte es verdaderament notable y el detall escénich esmerat.

N. N. N.

Consells higiénichs pel mes de Janer

En aquest temps, per naps ó xiribfas, llevat tan tart com puguis tots els dífas.

Si no vols patir de fret no beguis gens d' aygua freda, ni fiquis may els peus en cap galleda que al interior no hi tingui un braseret.

Si tens bon estómach y bons aliments... atipat tant com puguis dona gust á las dents.

Val més que 't donguin dinar, no pas que 'l hagin de dar.

Traballa (si es que 'n sabs) tan poch com pugas perque no siga dit que no fas res, pro comensa 'l jornal per 'llá á las dugas y plega tot lo més á un quart de tres.

El dífa que plou ó neva no surtis de casa teva.

Quan pel carrer vegis glás *lojoj* ab la punta del nás.

Fa un mocador de butxaca mes servey qu' una petaca.

Si vols aná á doná un vol espera quan fassi sol.

Si veus algú embolicat fés com ell y no 'l criticuis. Pro ab barallas de vehinat no t' emboliquis.

Si pots aná á caball per tot arreu no vulgas ser tossut d' anarhi á peu.

A las mans, pósathi guants y al ventre talls abundants; pro no ho fassis al revés perque 't courá d' alló més.

Un cop hagin ben sopat vesten al llit aviat á reparar las forsas—perdudas aquell dífa. Y si pots, no ho fassis sol, que pel fret es bon consol la suau escalforeta—de dos en companyía.

Si ets fadrí, búscat parella, que quan glassa y el vent bufa tení una bona costella es sempre la milló estufa.

Tant si ets solter com casat, de la taula d' en Bernat sigas concurrent assídu; que la teva obligació es sols la conservació del individu.

Nota: Algúns d' aquests preceptes, sense cap perill ni dany poden continuá observantse en tota época del any.

PEP LLAUNÉ

ESQUELLOTS

El senyor Lluch fa temps que vé jugant ab la credencial de arcalde de R. O. Ara l'amaga, ara l'ensenya pera tornarla á amagar tot desseguida. Ultimament se l'ha posada sota l'cuixí y s'hi ha ajegut á sobre.

Será qüestió de que l'Orfeo d'en Millet armonisi la coneguda cansó catalana:

«Canteu, canteu ninetas que l'batlle está malalt.»

* * *

Extranya malaltia la seva. Diuhen un dia que se'n va á Caldetas á passar la convalecencia, quan tot d'una s'anuncia l'ápat de la Cámara francesa. La boca se li fa aygua, y aisa preado al Sr. Corominas! Aquesta tarde mateixa vindré á ferme càrrech de l'arcaldía, per anar *solemnement* (com don Francisco en els seus bons temps) al tiberi dels francesos.

Pero els bons desitjos l'enganyavan, y hagué de renunciar—sens dupte per prescripció del metje—al *menú* suculent y al brindis empalgós.

Als pochos días se torna á parlar de la seva sortida de Barcelona; pero ara ja no es á Caldetas ahont pensa dirigir-se per' atendre al seu restabliment, sino á *sus posesiones* de San Cugat del Vallés.

En lloch del mar, la montanya; en lloch del sol de mitj-día, 'l griso del Montseny.

¿Qui es capás d'entendre la rahó lógica de aquest cambi de tractament?

* * *

¡Ah, Sr. Lluch, Sr. Lluch! Quan vaig veure que regalava la vara á la Verge del Pilar y que després demanava la benedicció al Eminentíssim, vaig pensar-m'ho desseguida.—Noy, ja has rebut! Aquestas cosas no acostuman may á sentarse gayre bé.

Y de fet: tal pensat, tal succehit. S'ha de ser dels de la crosta porque pugui resistirse l'acció de aquestas demostracions piadosas. Quan se fan á manera de martingala s'indigestan sempre.

* * *

Lo que ara hauria de fer D. Gabriel fora dimitir,

CONSULTA

—¿Qué tal el termómetro?
—Me sembra que puja.

CARTA PEL XICOT

—¿Quin final hi vol?
—Posi: "Tu fiel Tuyetas ca ta quiere mutcho, y que si no vuelves pronto donará su corasón á un cabo d'artillería qu' hase tiempo ca se lu pide."

ja que no va tenir á son temps la previsió de refusar la vara.

Ni á ell li convé ser arcalde, ni á Barcelona li convé que 'n sigui.

¿Que no ho veu que un arcalde de R. O. ab extrema-caps no fa guerrero?

La *Renaixensa* té un aucellet que tot li diu. Ella mateixa ho explica lo que li diu l' aucellet:

- «¡Piu, piu!
- »Qué passa, á veure?...
- »Eleccions provincials. Prat próxim president Lliga. Prat diputat provincial Vich. Prat conferencias Badía y Andreu.
- »¿Cóm?
- »Badía y Andreu...
- »¡Vaya! ¿Y qué més?
- »Badía y Andreu cacich Vich. Forsa y protecció oficial... La *Plana de Vich*...
- »Si saben interpretar un telegrama, també haurán entés lo que vol dir la voladora missatjera.»
- Vaja si ho hem entés. Perdigots ab pantorrillas. Un verdader fenómeno.

DAVANT DELS "CACAUHETS."

—¿Sabs, Mero, que aquests nyébits de senyors ab bonas paraules ens han vingut á treure del nostre treyto?...

Dintre de poch s' inaugurarà un tren ràpit que anirà de Barcelona á Madrid en 10 horas justas.

Un company de causa deya:
—Es inútil: per més que Madrid y Barcelona s' aproximino no s' entendrán may.

—Ab el Madrid de avuy tal vegada tingui rahó— li vaig respondre—no s' hi pot entendre Barcelona; pero, en cambi s' hi entenen perfectament alguns segadors d' actas electorals.

—¿Vol dir?—me preguntá ab extranyesa. (Es un company de causa de bona fe, y s' extranya de tot).

—Miri, per més informes, vagi al govern civil. Procura que 'l deixin amagar al despaig del Sr. González Rothwos, y 's posará al corrent de lo que passa entre 'l virrey y 'ls Fivallers de cartró. Y ja 's pot ben riure dels trens ràpits qu' emplean deu horas en el trajecte.

Será precís que 'ls autors de calendaris, destinats al consum dels barcelonins, marquin las festas del diumenje ab una nota per l' istil:

«DESCANS DOMINICAL AB TRENCADISSA DE VIDRES.»

Perque invariablement, cada diumenje passa lo mateix. Mentres els agents de l' autoritat prenen nota dels establiments que han de pagar la multa, una colla d' entusiastas del tancament, s' esbravan á cops de pedras als aparadors.

—¿Pero qué hacen Vdes. gats—els hi deya l' altre dia un municipal no atrevintse á embestirlos.

Y un d' ells va respondre ab molta fiema:—¿Qué no ho veu? Estém *trenquificant* la festa.

Els únichs que hi guanyan fins ara ab tot aixó son els vidriers.

Molt ingrats serán si no honran al Sr. Sánchez Guerra, inventor del descans dominical, erigintli un monument, que ostenti la seva estátua.

Una estátua de vidre.

Llegeixo:

«Afirmase que en el mes de febrero próximo visitará nuestro puerto una corbeta de guerra sueca, escuela de guardias marinas.

»También el próximo mes de marzo visitarán nuestras aguas varios buques de guerra alemanes.»

Ja 'm sembla veure á alguns regidors desde 'l terrat de ia Casa gran, atents al moviment de las bolas del guayta de Montjuich.

Quan indiquin l' arribada de aquests barcos, exclamarán á coro:

—Tech á la vista!

Un tal González Blanco de Madrid escriu en una revista «que poseer un *Quijote* vale más que poseer una próspera industria algodонера.»

Aixó podrá ser veritat en l' esfera de la inteligencia; pero ho deixa de ser en l' esfera de la práctica.

Además, de fabricants de *Quijotes* no més n' hi ha hagut un... y en cambi de fabricants de bestiesas n' hi ha á gabadals.

Y vale más una «próspera industria algodонера» que una fábrica de tonterías sense sentit comú, com ho son certas comparacions que no hi ha per hont agafarlas.

Aquest dia vaig veure un carro d' escombriayre tan ricament ple, que per tot allá ahont passava anava deixant mostra del seu *perfumat* cargament.

L' espectacle resultava hermosíssim.

Sobre tot al recordar una disposició de l' arcaldía,

EL RASTRE DEL AUTOMOVIL

—¿Sents, Peret, quina pudor?
—Es l' "aroma" de petroli
que deixa 'l Governador.

¡TOT TANCAT!

—Y si jo ara necessito unas calsas zcóm me las com-
ponch?
—Pues... se hace V. extender un certificado por cual-
quier metche, diciendo que las necesita... para remedio.

que guardo entre 'ls papers curiosos, y que copiada
al peu de la lletra diu aixís:

«Se ha concedido un plazo de cinco días á los pro-
prietarios de carros de basura para que los tapen: de
no hacerlo así, los guardias municipales no los de-
jarán circular.»

El plasso era de cinch días...

Y ¿saben vostés quina es la fetxa d'aquesta ordre?

El 18 de Juliol de 1903. Lo qual vol dir que de lla-
voras ensá ha passat la friolera de *divuyt mesos!*

Confessém que la trepa escombriayre
d'obediencia no 'n gasta pas gayre;
pero en cambi ¿s'ha vist energia
com la qu' está mostrant l' arcaldia?

Hem rebut la següent carta, que transcrich en la
seva mateixa pintoresca ortografia:

«Sr. Director de LA ESQUELLA.

Barcelona.

»Mol Sr. meu.

»Llegexu am bariús diaris que a nals lucals que

an fet per ana a durmí als trinxaírais y damés per-
sonas que no tenen a on anari no tenen gaira con-
currencia. ¿Y no saban axo de que be? Yo com que
e sigut trinxaíra li diré. De durmí allá an fan pagá
un ral y no saban als que u an fet que a ral as pot
ana a durmí am buna fonda de sisus am bun catra
barrajat am bariús com se suposa. Yo cuan am ma
batx pusá a bendra diaris pagaba un duru cada mes
de modu que als que esquedan a durmí á la lluna es
per que no tenen ni un sentíu y si tanfan al ral sal
gastarian per manchá perque diu que te gana no en-
tra á nals seus calculs que ala nit as pot murí de
fret.

»Si bolan abitá al veura amba questas nits de fret
xicots cargulats am bals purtals que hasta fan asgrí-
ríf a quet recullimen a de se completament de
franch sense demaná sedula ni sartificat de bona
conducta perque tutom la te com pot, y als ampleats
que ai ajin que semblin particulars.

»Dispensi de la lletra perque no astich fet a es-
criure catalá.

»Disposi de un lector y amic—R. Marrondu.»

Sols á títul de document curiós hem transcrit la
carta de un individuó que havia sigut trinxaíra.
Poden enterarse'n els creadors dels *Asilos nocturnos*
y pendre'n nota per lo que convingui.

Llegeixo qu' está á punt de crearse á Barcelona
una lliga contra 'ls desafíos «á imitació de las que
existen en el extranjero.»

A pesar de que 'ls organísadors de aquesta insti-
tució suposo que procedeixen moguts pels seus sen-
timents d' ordre religiós, considero digna de aplauso
la seva iniciativa.

Pero ja que hi están posats haurían de completar
la seva idea, creant un'altra Lliga de sanejament
periodístich, á fi d' evitar per tots els medis que
certas publicacions generalment católicas y perdi-
gotaires empestin l' atmósfera de la ciutat ab els
seus insults y groserías.

Veritat es que no perque 's desbraguetin, inca-
passos com son de respondre de lo que dejectan,
arribará may la sanch al riu; pero en cambi arriba
al carrer un'altra materia que fa més fástich y més
pudó que la sanch.

Y aixó es lo que s' hauría de impedir en nom de
la cultura y de la higiene de Barcelona.

Espigolat en un periódich estranger.

«Una morta que beu.

»L' escena va passar en una casa de camp dels
encontorns de Saint Etienne. La senyora Auriol,
vella y rica mestressa de la casa, havia acabat de
viure segons sabi parer del metje.

»Cansada de perdre la nit al costat del cos difunt
la vetlladora se feu servir una tassa de caldo, que
per ser molt calent, deixá sobre la taula de nit de la
morta, en tant qu' ella esperant que 's refredés, sor-
tí al balcó á respirar l' aire del jardí.

»Al tornar á son lloch joh sorpresal se trobá ab la
morta incorporada en el llit y saborejant tranquila-
ment la tassa de caldo. Després de xarruparse'l,
digué:—Es molt bó; pero li falta sal.

»D' aquesta feta, la vetlladora esferehida, va cau-
re malalta. Y la morta, tornada á la vida, encare viu.»

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Oim, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

La próxima semana se pondrá á la venta

LA CIUDAD DE BARCELONA

ITINERARIOS PRÁCTICOS

* G

LOP*

Un tomo, encuadernado, con vistas de la capital y dos detallados

ANOS DE BARCELONA

Ptas. 2

PIO BAROJA

LA LUCHA POR LA VIDA

AURORA ROJA. Novela

Un tomo en 8.º
Ptas. 3'50

PERE ALDAVERT

Edicions populars

NOS AB NOS

ANANT PEL MON

Ptas. 3

PER SANTIAGO RUSIÑOL

Ptas. 1

COLECCIÓN DIAMANTE (edición López)

MANCHAS DE COLOR

POR EDMUNDO DE AMICIS

Ptas. 0'50

Teatro fantástico

POR JACINTO BENAVENTE

Ptas. 3'50

MANUAL DEL MECÁNICO

FORJA Y FUNDICIONES

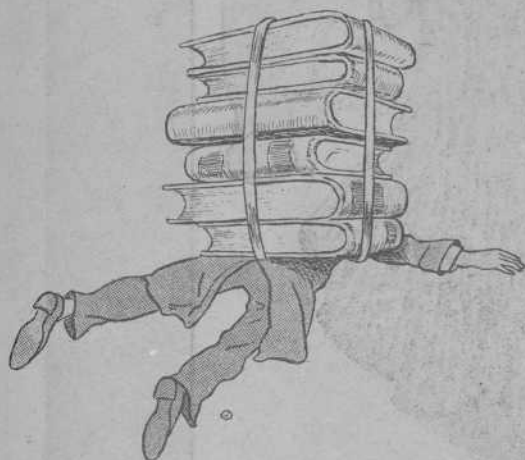
Ptas. 1'50

MANUAL PRÁCTICO

DE CONSTRUCCIÓN

Ptas. 3

Encuadernado, Ptas. 4

RESUMEN BIBLIOGRÁFICO

Diciembre de 1904

SE FACILITA GRATIS

Próximamente

ARTES INDUSTRIALES

POR

H. GINER DE LOS RIOS

Orfebrería. Hierros. Bronces. Armas. Mobiliario.
Marfiles. Cerámica. Vidrios. Tejidos. Bordados.
Encajes. Tapices.

Un tomo, Ptas. 3

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l'import en libransas del Giro Mútno ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios, si no 's remet ademés un ral pera certíficat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebalxas.

CASSADORS

¿Aixó está vedat ó no?... Aquesta es la gran qüestió.